

VARIA

OBLIGATORISK PENSIONSFRÖRSÄKRING

I medio av oktober 1950 framlade den på nyåret 1947 tillsatta pensionsutredningen sitt betänkande med förslag, av vilket här skall lämnas en refererande framställning.

Utredningen föreslår införandet av en allmän obligatorisk pensionsförsäkring. De pensioner, som utfalla enligt denna försäkring, skola utgöra en komplettering till den bottenpension på 1,000 kronor, som folkpensionslagen ger. Någon revision av denna lag är det sålunda icke fråga om och detta ingick heller icke i utredningens uppdrag. Den i uppdraget först givna begränsningen till en tjänstepensionering, avseende endast arbetstagare, övergavs under utredningsarbetets fortgång. Detta synes främst ha föranletts av svårigheten att finna en enkel och i praktiken hållbar gränsdragning mellan arbetsgivare- och arbetstagarebegreppen. Även om utredningens ledamöter till åtta niondelar utgjordes av representanter för olika intressegrupper inom arbetsmarknaden, får man ett intryck av att dessa icke ogärna böjt sig för den anvisning på en vidare ram för frågans lösning, som härigenom under arbetet gav sig själv. Detta innebar, att man kunde beakta de önskemål, som under de senaste åren framförts, att pensionsproblemet för även andra medborgargrupper än arbetstagare måtte uppmärksammas.

Förslaget tar sikte på en pensionsförsäkring av all den nettoinkomst, som enligt taxeringen till statlig inkomstskatt beskattas hos fysiska personer, i den mån den överstiger 2,000 kronor. Nämnade belopp betraktas som ett pensionsunderlag för folkpensionen, vilket icke bör avgiftsbeläggas i den föreslagna försäkringen. Likaså undantagas inkomstbelopp, som ligga ovanför 30,000 kronor. Något särskilt slag av inkomst undantages däremot icke. Man kan exempelvis ifrågasätta behovet av att pensionsförsäkra kapitalinkomst. Även här har utredningen låtit administrativa förenklingsskäl vara utslagsgivande. Förslaget innebär, att pensionsavgift skall uttagas genom skattemyndigheten i samband med skatteuppbörden och man har icke ansett sig kunna öka den börda, som härigenom ytterligare pålägges denna myndighet, med uppgiften att vid avgiftsdebiteringen skilja på de olika slag av inkomst.

När utredningen träffat sitt val mellan frivillig eller obligatorisk försäkring ha huvudsakligen nationalekonomiska skäl fått vara avgörande. Gällande försäkringslagstiftning föreskriver, att en frivillig försäkrings pensionsutfästelser skola säkerställas genom fondering enligt premiereservsystemet. Det för utredningen uppställda målet, en allmän tjänstepensionsförsäkring, föranledes på grund härav — vilket också gäller den vidare ram för lösningen, som nu föreslås — en fondering av sådana mått, att den måste befaras leda till allvarliga kom-

plikationer för landets penningväsen. Utredningen har icke kunnat ge anvisning på någon användbar modifierad form av premiereservsystemet och därför funnit sig hänvisad till den typ av försäkring, som arbetar enligt den s. k. fördelningsprincipen. Enligt detta system disponeras de för ett givet år inflytande avgifterna direkt till täckande av de samma år till betalning förfallna försäkringsförmånerna. Fondering är därför icke nödvändig. Av skäl, som i detta korta referat icke kunna närmare redovisas, har utredningen funnit, att valet av fördelningsprincipen ger företräde för den obligatoriska försäkringslinjen. Härigenom finner utredningen, att den bättre och med mindre administrativ apparat än genom den frivilliga försäkringen kan tillgodose vissa andra i utredningsdirektiven angivna önskemål.

Dessa önskemål äro i korthet följande. Man bör eftersträva en lösning, som har utsikter att inom överskådlig tid vinna mera allmän tillämpning. Pensionsrättens oantastbarhet bör upprätthållas. Ett i görligaste mån enhetligt pensioneringssystem bör eftersträvas.

Ett ytterligare önskemål, som utredningen finner att den obligatoriska men icke den frivilliga försäkringslinjen kan tillgodose, har uttryckts så, att pensionsförmånerna böra följa förändringarna i de aktiva befolkningsgruppernas levnadsvillkor. Härmed avses, att pensionerna skola på ett enkelt sätt, helst automatiskt kunna regleras efter penningvärdets förändringar liksom efter de växlingar, som kunna uppstå i de avgiftsbetalande aktiva åldrarnas levnadsstandard. Utredningen anser, att den formel för pensionsförmånernas beräkning, som förslaget innehåller, ger en nöjaktig lösning av detta problem, vilken man tidigare sökt men icke lyckats finna.

Eftersom förslaget icke är begränsat till en arbetstagarpensionering, kunde man kanske ha väntat att försäkringsavgiften i sin helhet skulle uttagas av de pensionsförsäkrade inkomsterna utan arbetsgivarbidrag. Ur administrativ synpunkt hade detta varit enklare än nu föreslagen anordning med bidrag från företagen. Dessa bidrag skola utgå på deklarerade, i vissa avseenden reviderade lönekostnader med samma procentbelopp som fastställs för de försäkrades egna avgifter. Detta avsteg från den administrativa förenkling man eljest ansett sig böra ge företräde bottnar däri, att utredningens arbetstagarrepresentanter icke ansett sig kunna avstå från kravet på arbetsgivarbidrag. Arbetsgivarrepresentanterna i utredningen ha heller icke motsatt sig denna anordning.

Om reglerna för arbetsgivarbidragens uttagande icke torde ge anledning till kommentarer i den remissbehandling, som förslaget nu är föremål för hos myndigheter och olika andra instanser, blir sannolikt motsatsen fallet vad angår den regel, enligt vilken arbetsgivarbidraget kommer de försäkrade tillgodo. Utredningen har icke funnit någon administrativt framkomlig väg att kanalisera detta bidrag enbart till de försäkrade i arbetstagareställning. Dessa få sålunda räkna med att en del av arbetsgivarbidraget tillgodoräknas övriga försäkrade, en detalj i förslaget, som innebär fördelar för utövare av fria yrken och småföretagare men torde ge anledning till kritiska anmärkningar från övriga företagens liksom från arbetstagarernas sida. Utredningen är

Varia

medveten härom men har icke kunnat finna någon lösning av detta problem, som erbjuder större fördelar och mindre olägenheter än det föreslagna.

Den föreslagna försäkringen omfattar ålders-, invalid- och familjepension. Pensionsåldern föreslås till 67 år för man och 63 år för kvinna. Avgift uttages för varje år från och med 18 till och med 65 års ålder för man och 61 för kvinna.

Ålderspensionens storlek uträknas på grundval av de avgifter den försäkrade betalt under sina aktiva år med tillägg för tillgodoräknad andel av arbetsgivarbidraget.

Invalidpensionen beräknas också på grundval av avgifter, som inbetalats intill tiden för invaliditetens inträde med tillägg för en efter vissa grunder beräknad tänkt avgiftsbetalning för tiden därefter fram till pensionsåldern. Invaliditetsbedömningen föreslås samordnad med den som tillämnas inom folkpensioneringen.

Familjepensionen omfattar pension till efterlevande maka och frånskild maka samt barn och adoptivbarn, vilka ej uppnått 18 års ålder. Ankepensionens nivå föreslås till hälften av nivån för ålderspensionen. Barnpensioneringen har i huvudsak utformats med det statliga familjepensionsreglementet som förebild.

Utredningen har med utgångspunkt från 1945 års inkomststatistik och tillgängliga prognoser över befolkningsutvecklingen låtit utföra beräkningar över kostnaderna för en försäkring enligt förslaget linjer med ikraftträdande från och med år 1955 och med succesiv tillämpning av försäkringens förmåner enligt vissa övergångsregler för personer födda ifråga om män tidigast år 1890 och kvinnor år 1894. Med sikte på en pensionsnivå av 50 % på den för erlagda avgifter grundläggande inkomsten visa dessa kalkyler, att en under tiden från 1955 till 1977 successivt från 1,5 % till 7 % stegrad försäkringsavgift skulle erfordras för att finansiera försäkringens pensionsutbetalningar och därtill möjliggöra en fondbildning, som efter en förräntning efter 3 % vid nämnda tidpunkt skulle omsluta i runt tal 4 miljarder kronor. Denna fondering, som i och för sig icke är nödvändig för försäkringen, skulle enligt kalkylen komma att år 1985 stabiliseras vid omkring 4,5 miljarder kronor. Dess uppgift skulle vara att tjänstgöra som buffertfond, med vars ränteavkastning man kunde möta de variationer i avgiftens storlek, som låge ovanför 7 % och den skall sålunda möjliggöra en begränsning av avgiften till detta belopp. Enligt kalkylen komme pensionskostnaderna år 1985 — förvaltningsutgifterna undantagna — att belöpa på 840 miljoner kronor. Dessa skulle i sin helhet finansieras med inflytande avgifter.

Den centrala förvaltningen av försäkringen föreslås förlagd till den statliga pensionsstyrelsen, vars kostnader för denna förvaltning liksom skattemyndigheternas kostnader för avgifternas debitering och uttagande föreslås täckta med statsmedel.

Utredningen har av olika skäl ansett sig böra understryka, att den solidaritet mellan alla befolkningsgrupper, som är ett bärande drag i det föreslagna försäkringssystemet, icke medgiver, att enskilda personer eller grupper av personer, som ha sitt pensionsproblem löst enligt

någon nu existerande anordning, kunna medgivas att stå utanför försäkringen. Detta förutsätter sålunda en anpassning av alla nu existerande pensionslösningar till den obligatoriska försäkring, som med förslaget förverkligande skulle komma till stånd. Utredningen uttalar, att en dylik nödvändig anpassning icke får tagas till anledning att nedsätta den pensionsstandard, som vissa grupper redan nu uppnått. Denna standard kan bibehållas genom en i frivilliga former ordnad tilläggsförsäkring.

Ett referat i sammanträngd form av ett förslag med de aspekter och den ekonomiska räckvidd som det nu föreliggande erbjuder, nödvändiggör en summarisk behandling. Det är heller icke avsett eller möjligt att här ge ett omdöme om den föreslagna lösningen av pensionsproblemet. Det må endast sammanfattningsvis sägas, att förslaget måste betecknas som ett allvarligt alternativ till en sådan lösning av pensionsfrågan som når utöver den relativt begränsade omfattning utvecklingen i dag uppvisar, dvs. en lösning, som omsluter den väsentliga delen av de befolkningsgrupper, vilka nu ha i stort endast folkpensioneringen att falla tillbaka på. Det har sagts, att pensionsfrågans lösning för arbetarna utgör ett betydelsefullt inslag i dagens och framtidens trygghetsproblem och man kan sålunda räkna med att de organiserade arbetarna komma att aktivisera frågan efter fackliga linjer, därest det framlagda förslaget icke anses erbjuda en nöjaktig lösning. Detta ger perspektiv på en rikhaltig flora av pensionslösningar, med starka variationer både till form och innehåll. Det är en öppen fråga om detta, sett i stort, skulle vara att föredraga framför en enhetlig lösning med dess för- och nackdelar.

Man kan emellertid också ställa frågan, huruvida vårt folk orkar med en pensionsförsäkring efter de föreslagna linjerna. Det är uppenbart, att det svenska folkets levnadsstandard icke är avhängig av det ena eller andra beslutet om pensionsfrågans lösning. Härigenom ökas icke landets nationalproduktion. Vad vi här möter är ett fördelningsproblem. Hur mycket av sin köpkraft äro de aktivt verksamma åldrarna, som skola bära upp den föreslagna försäkringen, beredda att avstå till de åldersklasser, som icke längre kunna bidra till produktionen. Ställes frågan till dagens skattetyngda aktiva, huruvida de äro beredda att omedelbart avstå exempelvis ytterligare 7 % av sin inkomst för att säkerställa en bättre pensionsstandard för dagens pensionärer, torde svaret icke bli annat än avböjande. Därför torde, vilka linjer man än i övrigt följer, en successiv lösning vara den enda framkomliga vägen, en lösning, som efter hand möjliggör en för de passiva åldrarna mera gynnsam tilldelning av vad som av den växande — om man nu får räkna med en fortlöpande tillväxt — produktionen avsättes för att tillgodose medborgarnas konsumtionsbehov.

Remisstiden för förslaget utgår med mars månad och man får sålunda tid att ytterligare begrunda förslaget innehåll, innan tillfälle ges att se hur detsamma ter sig i belysning av remissbehandlingen.

Erik Brodén.

Insänd litteratur:

Norstedt & Söners Bokförlag, Stockholm.

Berit Spong. Vårt eget. 13: 50, inb. 17: 50.

Graham Greene. Den tredje mannen. 6: 75.

Margareta Suber. Musikanter på livstid. 8: 50, inb. 12: 50.

Harald Beijer. Kärvt blommor kärleken. 13: 50, inb. 17: 50.

Yngve Kernell. Blå vandringsman. 14: 50, inb. 19: 50.

Gurli Hertzman-Ericson. Hjalteglorian. 11: 50, inb. 15: 50.

Staffan Tjerneld. Stockholms liv. Hur vi bott, arbetat och roat oss under 100 år. 1:a och 2:a banden. Tolv delar. Pris per del 6: 75.

Leo Sager. Bismarek, Alexander II och Gortjakov. 6: 75.

Didrik Arup Seip. Hemma och i fiendeland. 14: 50.

Odhner—Westman—Forssell. Lärobok i Fäderneslandets historia och samhällslära för realskolan. 5: 60.

John Hersey. Muren. 18: 50, inb. 24: 50.

Förlagsaktiebolaget Affärsekonomi.

Corwin D. Edwards. Ett handlingsprogram för fri konkurrens. 13: 50, inb. 17: 50.

Nordiska Museet.

Miranda i Sverige och Norge 1787. Sydamerikas frihetshjälte i Gustaf III:s Sverige. Kosmopolit. Krönikör. Kavaljer. 20: —, inb. 26: —.

Fahlcrantz & Gumelius Bokförlag.

B. H. Liddel Hart. Västerens försvar. 13: 50.

Aschehoug, Oslo.

Arne Odd Johnsen. Fra cettesamfunn til statssamfunn. 12: —.

Svenska Kyrkans Diakonistyrelses förlag.

Albert Schweitzer. Vördnad för livet. Urval ur Albert Schweitzers skrifter redigerat av Rudolf Grabe. 11: 50, inb. 14: 50.

Yngve Brilioth. Herdabrev till Uppsala ärkestift. 7: 50.

Elis Malmeström. Herdabrev till Växjö stift. 6: —.

Schalom Asch. 48:e gatan. 16: 50, inb. 20: —.

Paavo Virkkunen. Kyrka och stat i Finland. 2: 75.

Kooperativa Förbundets Bokförlag, Stockholm.

Filmen och samhället. Social årsbok 1949. Utgiven av Centralförbundet för socialt arbete. 10: —, kart. 12: —.

Gleerups, Lund.

Karl Magnusson. Vid spade och riksdagspulpet. 12: 50.
Stellan Arvidson. Enhetsskolan. 5: —.
Studier tillägnade Fredrik Lagerroth 1950. Skrifter utg. av Fahlbeckska stiftelsen.

Natur och Kultur.

Allan Lundin. Foto Gustaf Delje. Fågelmarker. Inb. 13: 50.
Egon Larsen. Uppfinnarkavalkad 1—2. Pris per del 4: 75.
Carl Lindhagen. Tal som ålderspresident i riksdag och stadsfullmäktige. Inb. 5: 75.
Moderna affärshandböcker. 5:te reviderade uppl.
Tom Björklund—Yngve Hedvall. Hur man annonserar med framgång. 4: 75, inb. 6: 75.
Herbert N. Casson. Hur man blir en god handelsresande. 3: —, inb. 4: 75.
Lennart Flink. Grunden till framgångsrik försäljning. 5: 75, inb. 8: —.
Donald A. Laird. Modern försäljningsteknik. 4: —, inb. 6: —.
Bergsöe. Kemi för miljoner.

Medéns, Bokförlag, Stockholm.

Albert Zoller. Hitler i närbild. 9: 50.

Tidens förlag, Stockholm.

Ernst Wigforss I. Före 1914.
John Lindgren. Per Albin Hansson i svensk demokrati. Första delen 1892—1920. 29: —, inb. 39: —.
Erik Palmstierna. Åtskilliga egenheter. 13: —, inb. 17: —.

Ehlns förlag, Stockholm.

Olle Nyman. Parlamentarismen i Sverige. Huvuddragen av utvecklingen efter 1917. Utg. av Idé och samhälle. 3: —.

Lantbruksförbundets Tidskriftsaktiebolag, Stockholm.

Föreningen för Svensk Hemslöjd: Mönsterblad 7 och 8.
Nilsson-Tannér: Det hände i en by.
Vesaas: De svarta hästarna (billighetsupplaga).
Nordenstrand: Järnhunger.
Henning-Andersson: Blinka nitton.
Browallius: Elida från gårdar (billighetsupplaga).
Eriksson: Dagbok från skärgården.
Hedenvind Eriksson: En dröm i seklets natt.
Andersson-Björklund: Åren därhemma.
Connor: Handlandets ljus och stillhetens skugga.
Kerstin Hed: För flod och vind.
Martin Sjöstrand. Brödlösa bröder. 3: 75.
Paul Lundh. Folkklivberättelser från Dalarna. 8: 50.
Halldis Moren Vesaas. Tidigt om våren. 3: 75, kart. 4: 50.

Gebbers, Stockholm.

C. Virgil Gheorghiu. Timmen 25. 15: —, inb. 19: 50.

Nils Nilsson-Stjernquist. Riksdagen och kronans fasta egendom 1950. 15: —.

Det udenrigspolitiske selskabs skrifter, København.

Edmund Grut. Kommunist-Kina og Krigen i Korea. 2: —.

Erik Petzäll. Fristads Kyrka. Historik till sekelminnet Alla Helgons dag 1950.
2: —.

Bonniers, Stockholm.

Svenskt Biografiskt Lexikon, häft. 64. Enblom—von Engeström.

Cornell University Press, New York 1950. Scandinavia: Between East and
West. Edited by Henning Friis.

The Trial of Traicho Kostov and his group. Published by the Press Department.
Sofia 1949.

All out to fulfil the 1950 economic plan. By Vulka Chervenkov. Sofia 1950.

Mc Graw Hill Book Company, New York.

General Clinical counseling in educational institutions. By Milton E.
Hahn and Malcolm S. Mac Lean.

Introduction to American Public Education. By Chris A. de Young.

Guidance services in smaller schools. By Clifford P. Froehlich.